

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

UNIVERSITÀ DEL TRIESTE
FACOLTÀ DI MANAGEMENT
CORSO DI MANAGEMENT DI CAPODISTRI

Datum 31-01-2007

Operator	Identificativo	Priloge	Vredn.
REF.	749	1	

DIPLOMSKA NALOGA
OBDAVČITEV IGER NA SREČO IN VPLIV NA
INVESTICIJE

MIRKO VASILJEVIĆ

MENTOR
DR. FRANKO MILOST

KOPER, 2007

POVZETEK

Namen diplomske naloge je analizirati vpliv davčnih dajatev na investicije v igralniški gospodarski dejavnosti. Obvladovanje davčnih dajatev v organizaciji je eden izmed ključnih dejavnikov njene gospodarske uspešnosti, kar še posebej velja za igralniško dejavnost, saj je igralništvo nadpovprečno obremenjeno z davčnimi dajatvami. V teoriji je povezava med investicijami in davčnimi dajatvami negativna, torej dodatno davčno breme znižuje iniciativo za investiranje, vprašanje je, kako močna je ta zveza v realnem življenju, kar je tudi predmet raziskovanja diplomske naloge. Analiziran je vpliv davčnih dajatev na iniciativo za investicije igralništva v Sloveniji od leta 1997 do 2004.

Ključne besede: igralništvo, investicije, davki, korelacijska odvisnost, davčna politika

ABSTRACT

The diploma is written with the purpose to analyse impact of taxation on investments in case of gambling as a sector of the economy. Within this context it is of the vital importance for the gambling as a economy sector to carry the burden of high taxation, imposed on it, successfully. In the theory is the correlation between investments and taxation negative: putting a high tax burden will stifle initiative. The key question, examined in the diploma, is, how would this correlation work in practice. In economic analysis it is discussed the influence of taxation upon initiative for investments in gambling as sector of economy in Slovenia from 1997 to 2004.

Key words: gambling, investments, tax, correlation, tax policy

UDK 336.2.024/.026:794.9(043.2)

VSEBINA

1 Uvod	1
2 Igralništvo kot gospodarska dejavnost	3
2.1 Zgodovina igralništva kot gospodarske dejavnosti	3
2.2 Ključni dejavniki razvoja igralništva	5
2.3 Ekonomski vidik igralniške dejavnosti	6
2.3.1 Definicija investicij	6
2.3.2 Vrste investicij	7
2.3.3 Vlaganja v opredmetena osnovna sredstva	7
2.3.4 Vlaganja v gibljiva sredstva.....	8
2.3.5 Vlaganja v finančne naložbe	8
2.3.6 Financiranje z lastnim oziroma dolžniškim kapitalom	9
2.4 Pravni vidik igralniške dejavnosti.....	10
2.4.1 Slovenska zakonodaja.....	10
2.4.2 Italijanska zakonodaja.....	12
2.5 Ekonomske in pravne ovire za razvoj igralniške dejavnosti v Sloveniji	12
2.6 Vpliv davkov na investicije in obdavčitev iger na srečo.....	15
3 Empirična analiza	19
3.1 Metodologija	19
3.1.1 Korelacijska in regresijska povezanost.....	19
3.1.2 Korelacijski koeficient	19
3.1.3 Regresijska analiza	20
3.1.4 Enačba regresijske premice	22
3.2 Analiza vpliva davčnih dajatev na investicije v Sloveniji	22
4 Sklep	31
Literatura	33
Viri	34

SLIKE

Slika 2.1 Vrste financiranja	10
Slika 2.2 Premik funkcije naložbenega povpraševanja pri višjih davkih	17
Slika 3.1 Razsevni diagram	21
Slika 3.2 Ocena odvisnosti investicij od davčne stopnje-izhodiščni podatki	24
Slika 3.3 Ocena odvisnosti od davčne stopnje-interpolirani podatki	26
Slika 3.4 Ocena odvisnosti investicij od davčne stopnje na temelju logaritmiranih izhodiščnih podatkih.....	28
Slika 3.5 Logaritmiran razsevni diagram brez opazovanja v letu 2000	30

TABELE

Tabela 2.1 Argumenti za in proti širjenju igralniške dejavnosti.....	12
Tabela 2.2 Igralniške davčne dajatve.....	15
Tabela 3.1 Vrednost korelacijskega koeficienta.....	20
Tabela 3.2 Investicije, davki, prihodki in davčna stopnja	23
Tabela 3.3 Interpolirane vrednosti izhodiščnih podatkov.....	25
Tabela 3.4 Logaritmirani izhodiščni podatki.....	27
Tabela 3.5 Logaritmirani, interpolirani podatki brez opazovanja v letu 2000.....	29

KRAJŠAVE

UNPIS	Urad Republike Slovenije za nadzor prirejanja iger na srečo
RS	Republika Slovenija
BDP	bruto domači proizvod
DDV	Davek na dodano vrednost

1 UVOD

Davčna politika podjetja je eden izmed ključnih dejavnikov njegove uspešnosti, saj se uspešnost podjetja lahko meri tudi po njeni sposobnosti obvladovanja davčnih dajatev. V tej luči je še posebej pomembno opozoriti na dejstvo, da obseg davčnih dajatev pomembno vplivala na investicije, ki zagotavljajo rast in razvoj podjetja. Neučinkovito obvladovanje davčnih dajatev podjetja torej ne povzroča samo (nepotrebne) povečanja obveznosti podjetja iz naslova davčnih dajatev, ampak neposredno vpliva na enega izmed najbolj vitalnih procesov v podjetju, to je na investiranje.

Zgoraj opisano dejstvo velja za vsa podjetja, ki izvajajo različne gospodarske dejavnosti, pri čemer pa moramo upoštevati, da so določene gospodarske dejavnosti podvržene še dodatnemu obdavčevanju zaradi svoje narave. Ena izmed takšnih gospodarskih dejavnosti, ki je močno obremenjena z davki, je na primer igralniška dejavnost. V Sloveniji tako največji ponudnik iger na srečo plačuje približno trideset do štirideset-odstotni davek na vrednost dosežene bruto realizacije. V primerjavi z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi je to nadpovprečna davčna obremenitev. A tako kot ostale gospodarske dejavnosti, tudi igralniška dejavnost zahteva neprekinjen tok novih investicij. Prav to pa sproža vprašanje, kako je donosnost investicij v igralniški dejavnosti v Sloveniji pogojena z davčnim bremenom. V teoriji je ta zveza negativna; torej dodatno davčno breme znižuje iniciativo za investiranje, vprašanje pa je, kako močna je ta zveza v realnem življenju. To vprašanje je tudi opredeljeno kot osrednji problem proučevanja v diplomski nalogi, v sklopu katere bom skušal odgovoriti na naslednja specifično vprašanje, ali so davki oziroma davčne dajatve ovira za razvoj igralniške dejavnosti v Sloveniji, in kako močan je ta vpliv. Osrednji cilj diplomske naloge je tako izdelati empirično oceno o zvezi med obsegom investicij in obsegom davčnega bremena v primeru igralniških dejavnosti v Sloveniji.

Z vidika ekonomske teorije so investicije osrednja ekonomska kategorija, ki omogočajo t.i. razširjeno reprodukcijo (glej naprimer Kračun 1999, Rebernik 1999, Samuelson in Nordhaus 2002, Tajnikar 2003). Investicije pomenijo denarna vlaganja v prvine poslovnega procesa. Podjetje investira, ker dolgoročno brez investiranja ne more zagotavljati tehnološke učinkovitosti, brez nje pa tudi ekonomska učinkovitost ni uresničljiva. Ne gre torej samo za investiranje v delovna sredstva, ampak tudi za investiranje v predmete dela in delovno silo, kar pomeni, da investicije povečujejo proizvodne kapacitete in s tem omogočajo rast obsega proizvodnje. A tako, kot so investicije osrednji dejavnik rasti ponudbe, so tudi osrednja komponenta z vidika agregatnega povpraševanja. Vsaka dodatna denarna enota, potrošena za namene povpraševanja po investicijskih dobrinah namreč, multiplikativno povečuje obseg proizvodnje in povpraševanja, s tem pa gospodarsko aktivnost narodnega gospodarstva.

Če so investicije najbolj dinamična ekonomska kategorija, so davki zagotovo najbolj omejitven dejavnik, saj zavirajo interese ekonomskih subjektov v zvezi z naložbami. Že osnovni ekonomski učbeniki (naprimer Samuelson in Nordhaus, 2002) opozarjajo na pereč problem davčnega bremena, saj imajo davki največji učinek na ekonomsko dejavnost na področju naložb. V okviru opredelitve problema sem že izpostavil, da je zlasti igralniška dejavnost močno obremenjena z davki, kar skladno z izročilom ekonomske teorije negativno vpliva na iniciativo za investiranje. Zato ne preseneča mnenje nekaterih, da je kljub spremembam davčne zakonodaje iz leta 2001 slovensko igralništvo preobremenjeno. Tako npr. Luin (2005) meni, da visoka stopnja progresivne koncesijske

lestvice deluje negativno na razvoj igralniških družb. Te nimajo več dovolj akumulacijske sposobnosti za resen turistični razvoj, ki bi ga turistični proizvod potreboval za povečanje privlačnosti ponudbe in zagotavljanje prednosti pred razvijajočo se konkurenco iz sosednjih držav.

Uresničitev raziskav temelji na uporabi deskriptivnih metod (v teoretičnem delu) in analitičnih metod (v empiričnem delu). V sklopu teoretičnega dela tako najprej predstavim značilnosti igralniške gospodarske dejavnosti, pri čemer je analiza posebej osredotočena na opis davčne zakonodaje v Sloveniji, njena primerjava z izbrano tujo državo, kar nadgradim z analizo predlaganih sprememb in sklenem z definiranjem predvidenih posledic.

Drugi del teoretične analize je namenjen opisu vpliva davkov na gospodarsko aktivnost, kjer predstavljena spoznanja postopno od splošnih značilnosti prenašam na specifični primer igralništva. Ta del je torej namenjen teoretični utemeljitvi pričakovanih učinkov obdavčevanja igralniške dejavnosti v Sloveniji na obseg investiranja.

V sklopu empiričnega dela bom izdelal oceno o vplivu obdavčevanja igralniške dejavnosti na investicije v Sloveniji. Kot osnovno orodje empirične analize bom uporabil izračunavanje koeficientov korelacije, ki po definiciji kažejo stopnjo linearne povezanosti med dvema spremenljivkama.

Predvidevam, da bo velika omejitev pridobivanje ustreznih podatkov. Podatki, ki so potrebni za izdelavo diplomske naloge (bruto realizacija igralništva členjena na: prihodke na igralnih mizah, prihodke na igralnih avtomatih in napitnina), so zelo zaupni. Uprave družb namreč takšne podatke obravnavajo kot poslovno skrivnost. Iz omenjenih podatkov je namreč vidna realizacija celotnega igralniškega sektorja po posameznih panogah. Zaradi takšne obravnave podatkov s strani uprave se bom moral sklicevati na podatke iz letnih poročil, ki seveda niso tako natančni.

2 IGRALNIŠTVO KOT GOSPODARSKA DEJAVNOST

O igralništvu kot gospodarski dejavnosti obstaja v slovenskem prostoru nekaj specialističnih del (naprimer Deželak 2000), magistrskih nalog (na primer Lapanja 2000 in Luin 1999) in drugih strokovnih del v obliki monografij in strokovnih člankov (naprimer Mihelič 1993), ki predstavljajo izhodiščno referenčno literaturo pri pisanju vsebine teoretičnega dela pričujoče diplomske naloge.

Pojav iger se sklada s pojavom kulture pri proučevanju zgodovine razvoja človeške kulture in civilizacije namreč zmeraj znova naletimo na pojav igre, ki predstavlja vir obnavljanja človeškega sožitja. Če pomislimo, da se igrajo tudi živali, spoznamo, da je igra starejša celo od človeške kulture, kar je mogoče izslediti iz dokazov, ki jih je zapustila igra v materialni kulturi. Te sledi kažejo, da je igra od nedolžnega razvedrila, s katerim so si ljudje krajšali čas, do strastne hazardne igre, vplivala na razvoj kulture.

Ob tem je nujno poudariti, da so igre na srečo krojile marsikatero človeško usodo, kar je vplivalo na vpeljavo zakonske prepovedi organiziranja iger na srečo v določenih državah. Kljub obstoju te prepovedi pa je število privržencev iger na srečo v Evropi in pri nas skozi zgodovinski razvoj kontinuirano naraščalo. Pojavile so se nove igre: državna loterija in tombola kot družabni dogodek.

Igra kot dejavnost je : določena v času in prostoru, je nepredvidljiva, definirana s pravili in je fiktivna v odnosu do življenja.

Tehnična osnova vsake igre so pravila, ki predstavljajo institucionalno bistvo. Svoboda pa je motor igre in izziva oblikovanje vedno znova nove oblike iger (Luin 1999, 31).

2.1 Zgodovina igralništva kot gospodarske dejavnosti

Začetki novodobnih evropskih igralnic v Zahodni Evropi segajo v 17. in 18. stoletje. V 19. stoletju so se igralnice razširile po vsej Evropi. Prve evropske igralnice se pojavljajo v bogatih mestnih kneževinah (na primer v Benetkah). Znana je igralnica Ridotto, ki so jo ustanovili leta 1626 v palači San Moise. Zaradi igralniških strasti je obubožalo veliko uglednih beneških družin, zato je dož leta 1774 igralnico Ridotto zaprl. Na osnovi tradicionalne povezanosti termalnih središč s hazardom se v 18. stoletju pojavi kot središče igralniškega življenja Casino Spa v Belgiji. V 19. stoletju se je igralništvo preselilo v nemška termalna letovišča v Wiesbadnu, Baden Badnu in Bad Homburgu. V drugi polovici 19. stoletja, natančneje leta 1861, so odprli danes najznamenitejšo evropsko igralnico v kneževini Monaco.

Kratka, a burna zgodovina ameriškega igralništva ima izredno liberalen odnos do hazarda, še posebej na divjem zahodu, ko so v času zlate mrzlice postavili igralni salon v vsak večji kraj. Na reki Mississippi je bila igralniška ponudba prisotna na rečnih ladjah, ki so plule med pristanišči. V Nevadi so leta 1931 prvi legalizirali igralništvo.

Tako se začne sodobno igralništvo, ki ga poseblja neonski blišč in množice turistov, sedečih za igralniškimi avtomati. Zametek mega zabavišč sega v leto 1946, v puščavsko mesto Las Vegas, kjer je ta blišč rasel in vrhunec dosegel leta 1993 z odprtjem treh največjih igralnic na svetu. Američani so iz igralništva ustvarili industrijo, saj je le petnajst let potem, ko se je legalizacija igralništva preselila iz samo dveh glavnih ameriških igralniških mest na teritorij celotnih Združenih držav, igralništvo ustvarilo 500.000 novih delovnih mest. Začetki igralništva so povezani s kalifornijskim mogotcem Benjaminom Sieglom, imenovanim Bugsy, ki je leta 1946 sredi puščave

postavil prvi veliki Casino-Flamingo in z njim temelje največjega igralniškega mesta na svetu.

Na daljnem vzhodu so igralnice obstajale že pred evropskimi, njihov razvoj je bil precej drugačen. Razlogi so v dejstvu, da je v Evropi veliko število narodov, kar sproža probleme v zvezi s prenosom denarja čez državne meje. Za ta tip igralnic je značilno, da je njihova ciljna skupina vrhni sloj prebivalstva. Igralnice so klasične, po videzu nespremenjene že vrsto let, grajene iz dragih materialov, vstop vanje je dovoljen le v večerni toaleti, njihovi prihodki na gosta so visoki, igra pa se odvija predvsem na igralnih mizah.

Kanada je pionir v igralništvu in je zgradila svoje igralništvo okrog koncepta dobrodelnih namenov. Igralnice ima v vseh provincah, nekje v stilu Las Vegasa (Nova Scotia, Quebec, Ontario) druge pa ostajajo kot dobrodelne igralnice.

Igralništvo že dolgo ne pomeni več le skromne besede hazard. Za to besedo se skriva razširjena igralniška ponudba v obliki mega zabavišnih centrov, ki nudijo obiskovalcem raznovrstno razvedrilo in zabave od zgodnjih popoldanskih do poznih jutranjih ur, kjer se pred gigantskimi hoteli odvijajo predstave, ki ponazarjajo svetovno znane zgodovinske dogodke, kot na primer bitka pri Waterloo-ju, ali imitirajo svetovna čudesa (npr.: Benetke). Nedaleč stran uprizarjajo prizore iz svetovno znanih literarnih del-musiclov ali filmov. Zvečer odprejo vrata vrhunski cabareti, čarodeji, zelo pogosti so nastopi »v živo« svetovno znanih umetnikov. Začetke znanih središč najdemo v ZDA-Las Vegas, Nevada. V Evropo pa je ta vzorec pripeljala družba HIT d.d. Takšen koncept ima več pozitivnih učinkov. Igralniška središča približajo družinam, saj lahko, vsakdo od otrok do starih staršev, najde nekaj zase. Zelo pozitivno je tudi, da obiskovalcem preženejo občutek, da gre samo za iskanje dobička in se tako ne počutijo opeharjene. Lahko celo rečemo, da se iz obeh naštetih razlogov zmanjša število tistih, ki postanejo odvisni od iger.

Pregled zgodovine prirejanja iger na srečo v Sloveniji (v stari Avstriji) začenjam v času Marije Terezije leta 1760. Država je izključno pravico za prirejanje loterije genovskega tipa¹ oddajala v zakup. Pravila in način izvajanja loterije so bila podrobno določena.

Kasneje je cesar Jožef I. presodil, da bi bilo dobro dohodek od loterije genovskega tipa vrniti pod neposredno državno okrilje. Zato je vodenje loterije prepustil komorni direkciji na Dunaju, ki naj bi vodila loterijo za račun državne blagajne. Določili so tudi vrste hazardnih iger na srečo, ki so jih prepovedali. Na začetku devetnajstega stoletja pa v kazenskem zakoniku Avstroogrske lahko zasledimo omembo iger na srečo in kaznovanje raznih goljufij, kot so ponarejene kocke in karte. Kazen ni prizadela le igralce, ampak tudi tiste, ki so nudili prostor za to dejavnost.

Po prvi svetovni vojni je profesionalno ukvarjanje z igrami na srečo po Kazenskem zakoniku Kraljevine Jugoslavije spadalo pod kaznivo dejanje delomrznosti, skupaj s potepanjem, prostitucijo in beračenjem. Kršitelji so bili kaznovani z zaporom do enega leta. Zakon je predvidel kazni tudi za tiste, ki so igre na srečo prirejali (lastniki oz. najemniki kavarn ali drugih prostorov). Sodbe, ki so obravnavale takšne kršitve, so bile objavljene v časopisu. Zakonodaja je dovoljevala loterijo, vendar je bilo potrebno

¹ Današnja loterija izvira iz Genove, kjer je vsakoletna zamenjava petih članov od 90. članov mestnega sveta postala predmet stav med ljudmi in to je nato leta 1620 povzela mestna uprava v obliki igre s številkami. Takšna se je nato hitro razvila po Evropi, saj so takratni vladarji spoznali velike možnosti polnjenja njihovih blagajn z denarjem od loterije.

soglasje zakonodajalca. Igranje tujih loterij je bilo prepovedano, ker ni bilo dovoljeno posedovanje tujih srečk.

Po drugi svetovni vojni je jugoslovansko Ministrstvo za finance določilo, naj se prirejanje loterij in drugih iger na srečo, tombol in podobno, opravlja le v humanitarne in kulturno-prosvetne namene. Odobriti ga je morala pristojna oblast. Temeljni zakon o igrah na srečo je bil objavljen leta 1962, ki je k igram na srečo prišteval loterije, tombole, športne napovedi, loto in druge igre, kateri končni izid ni bil odvisen od znanja in spretnosti udeležencev, ampak od naključja ali kakega negotovega dogodka. To so bile igre, kjer so imeli udeleženci možnost zadeti dobitke v denarju, stvareh ali denarju in stvareh.

Zakon so delno spremenili leta 1965. Republike so smele dovoljevati organizacijam, ki so opravljale gostinske storitve ali so se ukvarjale s prirejanjem kulturno-zabavnih prireditev, da prirejajo posamezne igre na srečo tudi v kak drug namen.

Leta 1965 je stopil v veljavo tudi slovenski Zakon o igrah na srečo, ki je obravnaval posebne igre na srečo. Z namenom pospeševati turizem je zakon dovoljeval prirejanje posebnih iger na srečo, igra je potekala v tuji valuti, jugoslovanskim državljanom pa sodelovanje pri takih igrah ni bilo dovoljeno. Leto prej je Slovenija dobila prvo igralnico, in sicer v Portorožu. Zaradi tega leto 1964 označujemo kot začetek razvoja igralništva kot gospodarske dejavnosti v Sloveniji.

Naslednje leto je bila odprta še igralnica na Bledu. Obe igralnici sta bili namenjeni predvsem turistom iz tujine, nizko obdavčeni dobički pa so bili namenjeni vlaganjem v razvoj turistične infrastrukture tega območja. Do velikih premikov je prišlo po ustanovitvi podjetja HIT iz Nove Gorice po letu 1984, ko so odprli prvo igralnico Park ob italijanski meji. Sledila je izjemna rast tega podjetja s konceptom ameriške zabaviščno-igralniške ponudbe. Tudi to podjetje je reinvestiralo visoke dobičke in odprlo še štiri igralnice. Igralništvo je do leta 1994 za lastni razvoj namenilo skoraj petino prihodkov, od takrat pa je ta dejavnost na slovenskem stagnirala. Tranzicijski in lastninski proces ni potekal tako, da bi dejavnost lahko izrabila tržne možnosti-konkurenčna prednost pred tujimi ponudniki, kot je to storila družba HIT d.d., ki je razširila zabavni in razvedrilni del programa.

2.2 Ključni dejavniki razvoja igralništva

Ključne dejavnike razvoja igralništva raziskuje Luin (2005) in ugotavlja trenutno stanje igralniške dejavnosti ter ovire pri razvoju.

V Sloveniji deluje pet igralniških družb s koncesijo za kazinoje: Hit Nova Gorica, Casino Portorož, Casino Ljubljana, Casino Bled in Casino Maribor. Te upravljajo 14 kazinojev in 7 igralnih salonov. Po podatkih UNPIS (Urad RS za nadzor prirejanja iger na srečo) od 40 igralnih salonov, ki so dobili koncesijo, deluje 27 salonov. Poleg tega je v raznih gostinskih lokalih večje število igralnih avtomatov in elektronskih rulet, ki ponekod še vedno niso prenehale s poslovanjem. Na razpolago je še ena koncesija za kazino in pet koncesij za igralne salone.

V igralnicah in igralnih salonih s koncesijo je redno zaposlenih 2500 ljudi. Če k temu prištejemo še tiste, ki delajo preko študentskega servisa in pogodbeno, lahko rečemo, da je v igralništvu zaposlenih nad 3000 ljudi. Slovenske kazinoje je v letu 2004 obiskalo 2.200.000 gostov, igralne salone pa 1.200.000 gostov. Skupaj torej slovenska igralniška ponudba realizira približno 3.5 milijona obiskov. Skupni prihodek vseh

tolarjev prometa. V kazinojih prispevajo gostje iz tujine približno 90 odstotkov igralniškega prometa, medtem ko je odstotek v igralnih salonih, razen tistih, ki so locirani neposredno ob meji, bolj v korist domačih gostov. Povprečni gost potroši v igralnici na obisk nad 100 evrov. K tej neposredni potrošnji igralniških gostov lahko prištejemo še potrošnjo za različne turistične storitve v povprečni višini 30 evrov na obisk. V globalu ustvarjajo igralniški gostje v Sloveniji blizu 90 milijard tolarjev turističnega prometa. Slovenski igralniški gost je pretežno enodnevni obiskovalec. Velik del tega prometa predstavlja priliv akumulacije iz sosednjih ekonomij. Skoraj 90 odstotkov vsega slovenskega igralniškega prometa, ki ga realizirajo kazinoji, je ustvarjenega v zahodnem delu Slovenije, od tega 70 odstotkov v Novi Gorici.

Vlada RS je leta 1997 sprejela strategijo razvoja turizma v Sloveniji. V njej je opredeljeno, da Slovenija zaradi pozitivnih ekonomskih učinkov spodbuja razvoj izvozno usmerjene igralniške ponudbe in je zadržana do igralništva za domači trg, saj ta ponudba v domačem okolju povzroča značilne socialne in tudi ekonomske eksternalije. Izvozno turistično igralništvo naj bi spodbujali tudi s pomočjo razvojno usmerjene fiskalne in koncesijske politike.

Igralništvo, kot vsaka druga dejavnost, zahteva nenehno investiranje v razvoj. V nadaljevanju bom razdelil ključne dejavnike razvoja na ekonomske in pravne.

2.3 Ekonomski vidik igralniške dejavnosti

V tem poglavju bom podrobneje predstavil ekonomski vidik dejavnikov razvoja igralništva. V igralništvu je namreč veliko odvisno od počutja in zadovoljstva gostov, torej je poglobitveni cilj vsake igralnice čim večji odstotek zadovoljnih stalnih gostov. Zaradi tega igralniška dejavnost zahteva neprekinjen tok investicij, saj le z investicijami lahko posodablja ter nadgrajuje ponudbo, katera privablja nove in obdrži stalne goste. Investicije v posodabljanje igralniške infrastrukture so torej osrednji dejavnik rasti te gospodarske dejavnosti.

2.3.1 Definicija investicij

Pod pojmom investicije razumemo vsa denarna vlaganja v prvine poslovnega procesa. Ne gre torej samo za investiranje v delovna sredstva, ampak tudi za investiranje v predmete dela in delovno silo. Podjetje investira, ker dolgoročno brez investiranja ne more zagotavljati tehnološke učinkovitosti, brez nje pa tudi ekonomska učinkovitost ni uresničljiva. Poleg tega so investicije ključni dejavnik ekonomske rasti (Rebernik 1999, 361).

V narodnem gospodarstvu se pojavljajo investicije z dvema različnima namenoma. Denar investiramo z namenom povečati proizvodnjo ali z namenom povečati porabo. Naloženi denar se bo povrnil v večjem znesku, če je naložen v produkcijski sferi, oziroma vsaj v enakem znesku, če je naložen v neprodukcijski (nedonosni) sferi narodnega gospodarstva (Bobek 1992, 71).

Investicije lahko razumemo tudi kot preobrazbo denarja v dobrine. Prične se z investicijskim izdatkom, v zvezi s katerim pričakujemo vrsto kasnejših prejemkov oziroma prejemkov in izdatkov, ki so povezani s koriščenjem ali kasnejšo prodajo dobrin. Investicija so sedanja vlaganja za bodoče učinke, zato je potreben dinamičen in dolgoročen pristop (Veršič Murko 1997). Po statistični opredelitvi so investicije vse, kar se ne potroši, torej BDP (bruto domači proizvod) minus poraba (Kodring 1997).

Pri investiranju mora biti iztržek oziroma output vedno večji od vložka oziroma inputa. Torej, če želimo ohraniti vrednost ali povečati dobiček, potem mora biti output proti inputu vedno večji ali enak 1 (Vuk 2001,15).

Z investiranjem se ustvarja produktivni kapital: značilen primer investiranja je postavitve tovarne, nabava opreme in osnovnih zalog, pa tudi razvoj ali nakup znanja za proizvodnjo. Investiranje je zavestna aktivnost, katere cilj je ustvarjanje kapitala. To pomeni, da sredstva, ki so vložena (slovenski izraz za investiranje je vlaganje), ne bodo neposredno porabljena, temveč služijo le produktivni uporabi.

Osnovni pogoj za investiranje je varčevanje, to je odrekanje porabi. Pri tem pa ni nujno, da sta investitor in varčevalec združena v eni osebi. Investitor prihranke »kupi« na trgu kapitala, kar pomeni, da najame kredit ali izda vrednostne papirje.

Razlika med investiranjem in varčevanjem je v tem, da gre pri investiranju za zavestno aktivnost z določenim namenom, medtem ko o varčevanju lahko govorimo vedno, kadar kupna moč, ki je na razpolago, ni uporabljena. Investiranje pomeni nadaljevanje varčevanja s porabo prihrankov za nabavo produktivnih virov (Kračun 1999, 182).

2.3.2 Vrste investicij

Investicije klasificiramo v različne skupine, odvisno od izbranega kriterija. Glavna delitev investicij je na:

- realne naložbe (naložbe v stalna in gibljiva sredstev) in
- finančne naložbe.

Glede na predmet investiranja ločimo:

- bruto investicije, ki se nanašajo na vlaganja v obnovo obstoječih prvin poslovnega procesa in pridobivanje novih ter
- neto investicije, ki pomenijo vlaganja samo v dodatne nove prvine (Rebernik 1999, 361).

Ob tem lahko delimo investicije tudi po kriteriju pogostosti, in sicer na:

- tekoče (razni poslovni dogodki, ki se pojavljajo vsak dan, redno ali zelo pogosto)
- občasne ali posebne (izredni, enkratni, posebni dogodki v življenjskem ciklu podjetja) (Filipič in Markovič Hribernik 1998, 152).

2.3.3 Vlaganja v opredmetena osnovna sredstva

Opredmetena osnovna sredstva so tisti del poslovnih sredstev, ki imajo koeficient obračanja manjši od 1. Torej gre za sredstva, ki se enkrat obrnejo šele v dobi, ki je daljša od enega leta. Zato je pri osnovnih sredstvih potrebno najmanj eno leto, da se vrnejo v prvotno pojavno obliko. Opredmetena osnovna sredstva predstavljajo dolgoročno obliko vlaganja denarnih sredstev.

V opredmetena osnovna sredstva lahko vlagamo iz različnih razlogov (Filipič in Markovič Hribernik 1998, 147):

- zaradi zniževanja stroškov ali zaradi naložb v racionalizacijo
- zaradi razširitve razpoložljivih zmogljivosti in
- zaradi zamenjave izrabljenih osnovnih sredstev z novimi.

2.3.4 Vlaganja v gibliva sredstva

Gibliva sredstva so tista sredstva, ki imajo koeficient obračanja večji od 1. Gibljiva sredstva so v podjetju v materialni, denarni ali prehodni obliki. Višina in struktura potrebnih gibljivih sredstev sta v določenem podjetju in pri danem obsegu poslovanja odvisni od različnih dejavnikov, kot sta npr. dejavnosti s katero se podjetje ukvarja, usklajenosti obsega in vrste storitev (Filipič in Mlinarič 1999, 132).

Na nekatere od teh dejavnikov lahko podjetje vpliva, na druge pa ne more. Ne glede na to, kolikšen vpliv ima podjetje na višino potrebnih gibljivih sredstev, je potrebno opozoriti, da mora obstajati določen obseg potrebnih gibljivih sredstev. Za vzdrževanje nepretrganega poslovanja v podjetju je namreč potrebna stalna raven gibljivih sredstev. Tista gibliva sredstva, ki presegajo to najnižjo raven, niso vezana na vzdrževanje stalnosti in izpolnjevanje nalog podjetja, vendar so odvisna od drugih objektivnih in subjektivnih dejavnikov. Podjetja pogosto vlagajo v naslednje oblike gibljivih sredstev:

- likvidnostne rezerve, ki so denarna oblika gibljivih sredstev,
- terjatve so vmesna ali prehodna oblika gibljivih sredstev,
- zaloge so materialna oblika gibljivih sredstev (Filipič in Mlinarič 1999, 132).

2.3.5 Vlaganja v finančne naložbe

Prosta denarna sredstva lahko podjetje donosno plasira na trg ob upoštevanju tveganja, likvidnosti, razpršenosti in ohranjanja vrednosti. Pri plasiranju denarnih sredstev v posamezne oblike naložb se pojavijo terjatve, ki so glede na čas vloženih sredstev kratkoročne in dolgoročne. Podjetja tako npr. investirajo v nakup vrednostnih papirjev (oblična² oblika terjatev), kot so obveznice, delnice in komercialni zapisi.

Ker so želje in interesi pri prenosu finančnih sredstev zelo različni, mora obstajati potrebna pestrost finančnih oblik, da lahko tem željam čim bolj zadostimo. Večja pestrost finančnih oblik omogoča, da se več varčuje in da se prihranki bolj racionalno plasirajo. Tista podjetja, ki imajo presežek sredstev, želijo svoje prihranke ohraniti v čim bolj likvidni obliki. Tista podjetja, ki imajo primanjkljaj finančnih sredstev glede na želene naložbe, pa želijo čim bolj dolgoročno finančna sredstva. Za reševanje tega nasprotja je zato pomembno, da terjatev iz naslova finančne naložbe dobi oblično obliko. Prednost oblične oblike se kaže v tem, da izdajatelj vrednostnega papirja pride do dolgoročnih sredstev, kupec teh papirjev pa lahko v primeru reševanja svoje likvidnosti te papirje kadar koli proda (Filipič in Mlinarič 1999, 187).

Finančne naložbe so dejansko odraz in oblika racionalnega gospodarjenja s finančnimi presežki, ki bi ostali neizkoriščeni, če jih ne bi preoblikovali v finančne naložbe (Bobek 1992, 72).

Poznamo različne vrste naložb (Bobek 1992, 73):

- denar na računu podjetja (likvidnostna rezerva),
- različni depoziti na bankah,
- krediti (dolgoročni in kratkoročni) in
- nakup vrednostnih papirjev oziroma deležev.

² O obličnih terjativah govorimo, če dobi finančna naložba obliko listine-vrednostnih papirjev.

2.3.6 Financiranje z lastnim oziroma dolžniškim kapitalom

Potrebna finančna sredstva moramo priskrbeti kot je predvideno s finančnim planom. Za financiranje ni nujno vedno priskrbeti novih finančnih sredstev od zunaj. Ampak pogosto si lahko pomagamo tudi iz razdelitve doseženega čistega dobička, ali iz amortizacijskih sredstev in tudi tako, da sprostimo finančna sredstva, ki so trenutno v materialni obliki. Učinek je isti, ko gre za spreminjanje materialne oblike v denarno obliko premoženja, torej kot da bi priskrbeli dodatna finančna sredstva, le da je včasih to bolj gospodarno.

Finančna sredstva lahko priskrbimo iz različnih virov in tudi v različnih oblikah. Možni viri priskrbe finančnih sredstev pa so tudi različni glede na pravno obliko podjetja in glede na fazo razvoja podjetja (ustanovitev, razširitev že obstoječega podjetja, sanacija podjetja). Ob ustanovitvi manjšega podjetja naložijo lastniški kapital člani družine in podjetniki, lahko se vključi tudi tvegani kapital. Delniška družba se lahko ustanovi in tudi poznejšo fazo razširitve lahko financira z lastniškimi vrednostnimi papirji (Filipič in Markovič Hribernik 1998, 173).

Podjetje se lahko na splošno financira z notranjimi viri in zunanji viri. Med notranje vire štejemo (Filipič in Markovič Hribernik 1998, 173):

- nerazdeljen dobiček,
- amortizacija,
- drugi notranji viri.

Med zunanje vire pa spadajo (Filipič in Markovič Hribernik 1998, 174):

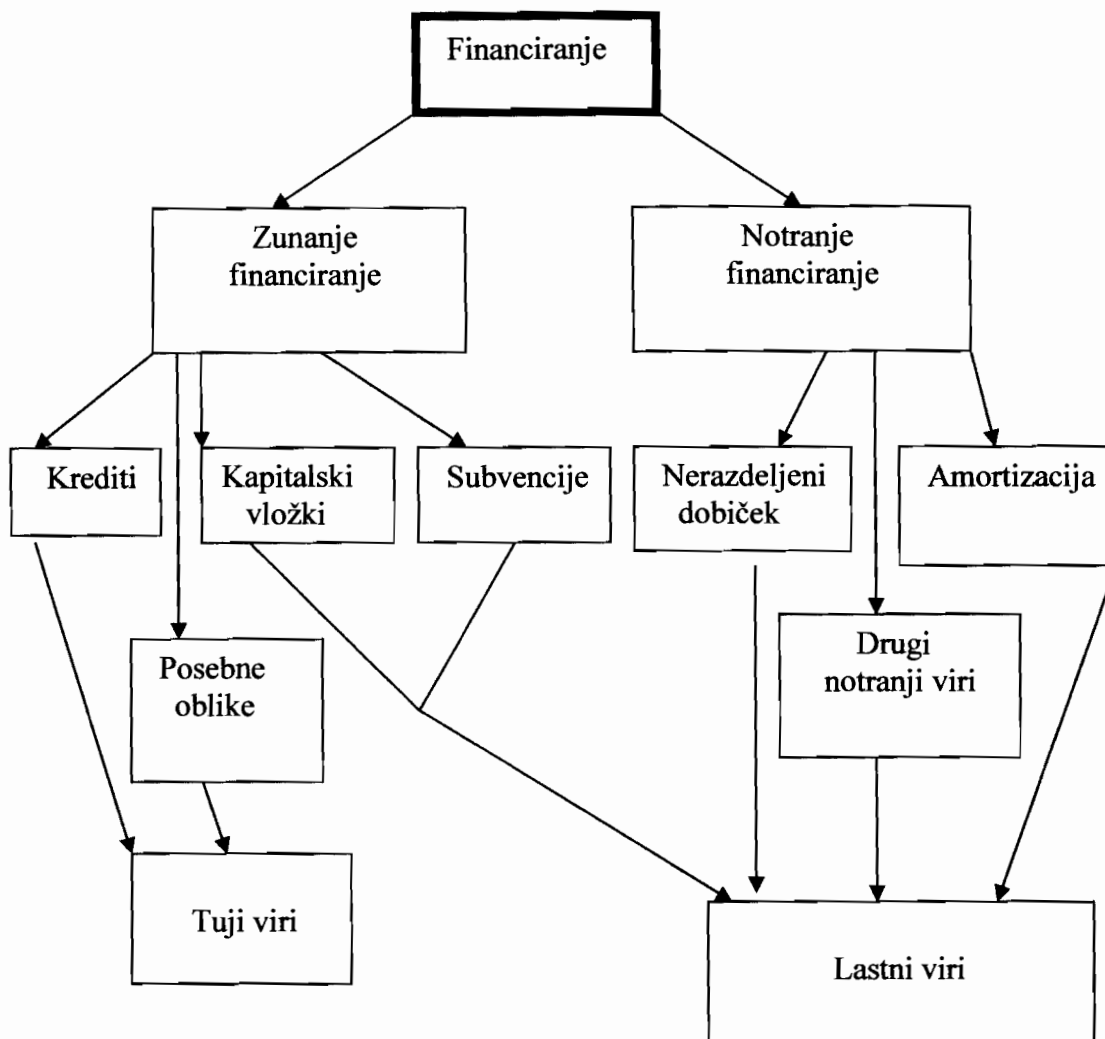
- kapitalski vložki,
- krediti,
- subvencije,
- posebne oblike.

Z vidika lastništva pa razlikujemo financiranje z lastnim kapitalom in tujim kapitalom. Med lastne vire spadajo vsi notranji viri, od zunanjih virov pa kapitalski vložki in subvencije. V okvir tujega kapitala pa spadajo vsi drugi zunanji viri (Filipič in Mlinarič 1999, 113).

Investicijska sredstva lahko podjetje privarčuje iz profitov, lahko pa jih najame v obliki kreditov. Za podjetje se je smiselno samofinancirati do višine oportunitetne cene, pri kateri lahko podjetje dobi investicijska sredstva na kreditnih trgih. Drugače povedano, podjetje bo investicijska sredstva zagotavljalo z lastnim varčevanjem tako dolgo, dokler bo njihova oportunitetna cena nižja kot tržna obrestna mera (Tajnikar 2003, 300).

Slika 2.1 prikazuje vrste financiranja v podjetju.

Slika 2.1 Vrste financiranja

Vir: Sarjaš (2005, 20).

2.4 Pravni vidik igralniške dejavnosti

2.4.1 Slovenska zakonodaja

Drugi ključni dejavnik razvoja igralniške dejavnosti je zagotovo pravna podlaga na kateri delujejo igralnice v Sloveniji. Slovenska zakonodaja je v primerjavi z zakonodajami sosednjih držav zelo razvita. V nadaljevanju bom predstavil zakonsko ureditev igralniške dejavnosti v Sloveniji ter jo primerjal z italijansko igralniško zakonodajo.

Igralniško dejavnost v Sloveniji ureja Zakon o davku od iger na srečo (Uradni list RS; št. 57/99, 85/014386). Obračunava se in plačuje od posebnih in od klasičnih

iger na srečo v skladu z zakonom, ki ureja igre na srečo (Zbirka predpisov 2002, str. 8.3.41).

Zavezanec za davek je (Zbirka predpisov 2002, str. 8.3.41):

- prireditelj klasičnih iger na srečo,
- prireditelj posebnih iger na srečo oziroma koncesionar,
- prireditelj posebnih iger na srečo na igralnih avtomatih zunaj igralnic.

Klasične igre na srečo:

Davčna osnova za davek je vrednost prejetih vplačil za udeležbo, zmanjšana za vrednost izplačanih dobitkov oziroma pri trajni klasični igri na srečo vrednost prejetih vplačil za udeležbo, zmanjšana za odstotek s pravili predvidenega sklada za dobitke. Davek se plačuje po stopnji 5% od davčne osnove.

Posebne igre na srečo in posebne igre na srečo na igralnih avtomatih:

Davčna osnova je vrednost prejetih vplačil za udeležbo, zmanjšana za vrednost izplačanih dobitkov, pri posebnih igrah na srečo, ki jo igralci igrajo drug proti drugemu, pa prihodek od te posebne igre. Davek se plačuje od leta 2005 po stopnji 18% od davčne osnove (po prehodnih določbah v letu 2003 še po 17% in v letu 2004 po 17,5%).

Vrste posebnih iger na srečo so (Uradni list RS; št. 57/99, 85/014386):

- igre, ki jih igralci igrajo drug proti drugemu (chemin de fer, poker),
- igre z igralnimi kartami, ki jih igrajo igralci proti igralnici (black jack, punto banco, mini punto, caribbean poker, 30/40, red dog),
- igre s kroglico (francoska ruleta, ameriška ruleta, bouille),
- igre s kockami (craps, tai sai),
- igre na igralnih panojih (bingo, keno, big wheel, toto),
- igre na igralnih avtomatih,
- stave.

Posebne igre na srečo so igre, ki jih igrajo igralci proti igralnici ali drug proti drugemu na posebnih igralnih mizah s kroglicami, kockami, kartami, na igralnih panojih ali na igralnih avtomatih ter stave in druge podobne igre v skladu z mednarodnimi standardi. Organizacija jih sme prirejati kot svojo dejavnost kot delniška družba, ki ima sedež na območju Republike Slovenije, na podlagi koncesije-koncesionar.

Koncesijske dajatve od iger na srečo se plačujejo po stopnji, ki je določena s sklepom vlade. Koncesijska osnova pri posebnih igrah na srečo je vrednost prejetih vplačil za udeležbo, zmanjšana za vrednost izplačanih dobitkov, pri posebnih igrah na srečo, kjer igralci igrajo drug proti drugemu, pa prihodek teh posebnih iger. Stopnja koncesije pri igrah s kroglico, razen pri francoski ruleti in igrah na igralnih avtomatih, je progresivna in znaša od 5 do 35 odstotkov. Pri vseh drugih igrah ter pri francoski ruleti pa znaša 10 odstotkov od osnove (Čok, Prevolnik in Stanovnik 1999, 61).

Poleg že omenjenih davčnih dajatev plačujejo prireditelji posebnih iger na srečo še davek na dodano vrednost od vstopnine.

Ravno davčna ureditev igralniške dejavnosti, ki velja danes v Sloveniji, predstavlja ključno oviro pri investicijah in nadaljnjem razvoju igralništva. Tej temi se bom podrobneje posvetil v nadaljevanju.

2.4.2 Italijanska zakonodaja

V primerjavi s slovensko igralniško zakonodajo je italijanska igralniška zakonodaja nerazvita. Le-ta izvira iz 20-ih in 30-ih let 20. stoletja. Takšno igralniško dejavnost v Italiji uravnava Kazenski zakonik in odločbe na nivoju občin. V Italiji na podlagi te zakonodaje danes poslujejo le štiri igralnice in sicer: Ca`Noghera v Benetkah, Campione d'Italia, San Remo in Saint Vincent. Omenjene igralnice so v lasti občin, ki so obenem tudi nadzorni organ. Davek iz obstoječih štirih igralnic si med seboj delijo občina, kjer je sedež igralnice, provinca, regija ter država za financiranje javnih del ter za sanacijo ogromnega javnega dolga. Poleg tega je treba poudariti, da omenjene igralnice poslujejo v sivem področju, saj italijanski kazenski zakonik prepoveduje igranje na srečo. Zaradi že omenjenih razlogov se v Italiji razne interesne skupine, ena takšnih je združenje občin, kjer turizem predstavlja pomembno gospodarsko panogo, zavzemajo za ureditev igralniške zakonodaje in legalizacijo iger na srečo (Reberšak 2002, 19).

Zadnja leta v Italiji poteka intenzivna razprava o urejanju igralniške dejavnosti. Kot sem že omenil, obstajajo interesne skupine, ki podpirajo legalizacijo in ureditev igralniške zakonodaje. Nasproti jim stojijo konzervativna združenja, ki nasprotujejo širjenju igralniške dejavnosti. Navajajo argumente za in proti (glej Tabela 2.1) širitvi igralniške dejavnosti.

Tabela 2.1 Argumenti za in proti širjenju igralniške dejavnosti

ZA	PROTI
RAZCEPLJENA DRŽAVA	PRANJE DENARJA, ZLORABE, KORUPCIJA, PROSTITUCIJA
OBSTOJ 4 IGRALNIC, VSEH NA SEVERU ITALIJE	VDOR MAFIJE V ZAKONITE DEJAVNOSTI
KONKURENCA TUJIH IGRALNIC	IGRALNICE NISO KONKURENCA BEZNICAM
RAZVOJ IN NAPREDEK TURIZMA	UZAKONITEV NEZAKONITIH DEJAVNOSTI NE VPLIVA NA NJIHOVO UKINITEV
ODPIRANJE DELOVNIH MEST	NEZDRUŽLJIVOST STROGE KONTROLE IN USPEŠNEGA POSLOVODENJA IGRALNIC
FIINANCIRANJE OBČIN, PROVINCE IN REGIJ	NEVARNOST ZA JAVNI RED, PREDVSEM V MANJŠIH, TURISTIČNO NERAZVITIH KRAJIH
ZMANJŠANJE JAVNEGA DOLGA	KULTURA LAHKEGA BOGATENJA
REŠEVANJE PROBLEMOV KRIMINALA	HITRO OBUBOŽANJE IN POSLEDIČNI OSEBNI IN DRUŽINSKI PROBLEMI
GENERALNI ZAKON O IGRALNIŠTVU	PATOLOŠKO HAZARDIRANJE
POVEČANO ŠTEVILO IGRALCEV	MONOPOLIZACIJA GOSPODARSTVA POSAMEZNEGA OBMOČJA

Vir: Reberšak (2002, 23).

Večina gostov največjega slovenskega ponudnika posebnih iger na srečo prihaja ravno iz prostora severne Italije oz. Lombardije. Zato bi liberalizacija italijanske igralniške zakonodaje pomenila velik udarec slovenskemu ponudniku. Poleg tega bi liberalizacija zagotovo povzročila negativen trend pri investicijah.

2.5 Ekonomske in pravne ovire za razvoj igralniške dejavnosti v Sloveniji

Iz dosedanje analize lahko utemeljeno sklepam, da je razvoj igralništva kot gospodarske dejavnosti podvržen pravnim urejenostim (regulativi) tega področja in nezadostnemu obsegu investicij. Primarne vzroke za stagnacijo te dejavnosti v Sloveniji po letu 2004, kot sem omenil v točki 2.4.1, lahko torej iščemo v neprimerni zakonodaji in v neustreznem obsegu novih investicij. Ob tem moram izpostaviti, da obstaja interes

tujih investitorjev za vlaganje v slovensko igralništvo. Pomembno je razumeti njihove motive ter ekonomske in pravne ovire, s katerimi se soočajo pri vlaganju v slovensko gospodarstvo.

Motiv opredeljujemo kot nagib, pobudo, vzrok, namen ali kot vodilno misel. Poznavanje motivov tujih investitorjev nam je v veliko pomoč, saj tako spoznamo, kaj vse spodbuja tujega vlagatelja za investiranje v tujo državo, in kateri so razlogi za investiranje v izbrano državo prejemnico investicije, ter s tem v izbrano podjetje. To je bistvenega pomena za privabljanje tujih investicij, saj so motivi vezani na tiste konkurenčne prednosti, ki jih mora vsaka država uveljavljati v svojih poskusih pritegniti tujega investitorja.

Dosedanje raziskave navajajo dostop do domačega trga in povečanje tržnega deleža na tem trgu, kot tradicionalno najpomembnejši motiv tujih investitorjev za investiranje v Sloveniji, čeprav obenem trdijo, da tuji investitorji načeloma želijo uresničiti več ciljev hkrati (rast, dobičkonosnost, povečanje izvoza tujega matičnega podjetja v Slovenijo itd.). Tuji investitorji med pomembne uvrščajo tudi motive, kot so zmanjšanje proizvodnih stroškov in ustvarjanje izvozne baze za tretje države (Rojec in Kovač 1999, 88).

Tuji investitorji, ki prihajajo v Slovenijo, se soočajo z vrsto administrativnih ovir, ki zmanjšujejo njihovo željo uresničiti investicijo oziroma projekt. V ovire v primerjavi leta 2000 se je uveljavil pogled, da v Sloveniji ne gre za posebne ovire za tuji kapital, temveč gre preprosto za ovire za vse investitorje, tako tuje, kot slovenske.

V raziskavi podjetij s tujim in mešanim kapitalom, ki so jo izvajali pri Ministrstvu za gospodarstvo, katere cilj je podati realno sliko o delovanju podjetij, katerih manjšinski ali večinski lastniki so tujci, so ugotovili naslednje ovire, s katerim se srečujejo podjetja s tujim kapitalom pri svojem poslovanju.

Ovire s katerimi se srečujejo tuji investitorji (Gral iteo 2003, 19):

- visoki davki in prispevki,
- plačilna nedisciplina,
- zapleteni administrativni postopki,
- neučinkovit sodni sistem,
- težave pri odpuščanju zaposlenih,
- majhnost slovenskega trga,
- visoki stroški delovne sile,
- visok davek na dobiček.

Na prvem mestu so visoki davki in prispevki, zato ne preseneča dejstvo, da tudi investitorji v primeru igralniške dejavnosti omenjajo visoke davčne dajatve kot glavno investicijsko oviro.

V letu 2005 je največji slovenski ponudnik iger na srečo Hit d.d. najavil projekt mega zabavišča, ki ga planira izpeljati skupaj z ameriško družbo Harrah's entertainment. Predvidena investicija znaša približno 700 milijonov evrov, pri čemer bi poslovna deleža družbe Hit in Harrah's znašala 50 odstotkov. V okviru projekta je predviden prestižni hotel z 800 do 1200 sobami, igralnica s površino okoli 4500 kvadratnih metrov s 1500 igralnimi avtomati in 70 igralnimi mizami, kongresni center na 4500 kvadratnih metrih, koncertna dvorana s 3000 sedeži, termalni center ter nakupovalni center, restavracije, bari in nočni lokali. S predvideno skupno investicijo bi

se tako ustvarilo največje igralniško in zabaviščno središče na tem območju ter edino igralniško-zabaviščna destinacija s takim številom spremljajočih dejavnosti. Nova družba bi obenem zagotavljala najmanj 2000 novih delovnih mest, po nekaterih ocenah bi projekt podvojil število gostov na 3.1 milijona letno, letni prihodek pa naj bi se zvišal na 420 milijonov evrov (Pelengić 2006, 39-40).

Projekt mega zabavišča bi bila prva in obenem največja »greenfield«³ naložba v Sloveniji doslej.

Neposredne tuje naložbe imajo številne učinke na domače gospodarstvo. V grobem jih lahko razdelimo na tri skupine (Manfreda 2005,11):

- mikroekonomski učinek (učinek na rast in produktivnost prevzetega-ustanovljenega podjetja ter preostalih podjetij v isti in v povezanih panogah),
- makrofinančni učinek (učinek priliva finančnih sredstev iz neposrednih tujih naložb na tečaj domače valute ter s tem povezanimi možnimi negativnimi učinki apreciacije tečaja na izvoz, uvoz in domačo proizvodnjo),
- dolgoročna kumulativa mikroekonomskega in makroekonomskega učinka, ki izraža agregatni učinek neposrednih tujih naložb na domačo gospodarsko rast.

Tuji investitorji bi bili pripravljeni investirati v projekt mega zabavišnega centra v primeru sprememb sedanje zakonodaje na področju obdavčitev iger na srečo, saj jim sedanja zakonodaja ne ustreza. Namreč, igralniška dejavnost prispeva veliko v državni, kot tudi v lokalne proračune. Na primer, v letu 2004 so samo neposredni davki od iger na srečo skupaj s koncesijsko dajatvijo presegle 20 milijard tolarjev. Lokalne skupnosti na zaokroženih turističnih območjih, kjer poslujejo igralnice, so iz naslova koncesijske dajatve prejele 4.5 milijarde tolarjev namenskih sredstev. Če k neposrednim davkom prištejemo še neodbitni DDV ter druge davke in dajatve zaposlenih, potem lahko zaključimo, da približno 2500 zaposlenih v igralniški dejavnosti, kar predstavlja približno 0.5 odstotka slovenske delovne populacije, prispeva v državni proračun približno 2% sredstev.

Glavna ovira pri omenjeni investiciji v mega zabavišni center je po mnenju ameriških investorjev previsoka obdavčitev igralniške dejavnosti. V Tabeli 2.2 so prikazane skupne davčne dajatve⁴ največjega slovenskega ponudnika iger na srečo med leti 1997 in 2004.

³ Greenfield-neposredna tuja naložba

⁴ Davčne dajatve za igralništvo: davek od iger na srečo, koncesijska dajatev in DDV od vstopnin.

Tabela 2.2 Igralniške davčne dajatve

Leto	Igralniške davčne dajatve*
1997	10.733
1998	12.464
1999	11.171
2000	10.000
2001	11.728
2002	10.932
2003	11.624
2004	12.700

* Podatki o igralniških davčnih dajatvah so v milijonih tolarjev.

Vir: Letna poročila Družbe HIT d.d. za leta 1997-2004.

Kot sem omenil že v uvodu, največji ponudnik iger na srečo v Sloveniji plačuje približno trideset do štirideset-odstotni davek na vrednost dosežene bruto realizacije. V primerjavi z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi je to nadpovprečna davčna obremenitev.

Predstavniki obeh družb vidijo rešitev v zniževanju obdavčitve na približno deset odstotkov. Druga ovira je lastniški delež, saj po sedanj zakonodaji imajo lahko tujci dvajset odstoten delež (Zakon o igrah na srečo 30., 31. in 55. člen). Mislim, da bosta država in investitorji glede lastniških deležev hitro našla skupni jezik, večje težave je za pričakovati glede obdavčitve igralniške dejavnosti. Dejstvo je, da igralniška dejavnost z davčnimi dajatvami prispeva veliko v državni proračun, vendar bo potrebno pogledati širšo sliko. Pomembno je, kaj mega zabavišče pomeni za širšo turistično ponudbo v Sloveniji. Poleg tega bo potrebno upoštevati tudi socialno - kulturni vidik. Na koncu bo seveda stvar pogajanj, kakšna je sprejemljiva davčna stopnja.

2.6 Vpliv davkov na investicije in obdavčitev iger na srečo

Kot sem omenil že v uvodu, so investicije najbolj dinamična ekonomska kategorija, davki pa so zagotovo najbolj omejitven dejavnik, saj zavirajo interese ekonomskih subjektov v zvezi z naložbami.

Tako na primer Samuelson in Nordhaus (2002) opozarjata na pereč problem davčnega bremena, saj imajo davki največji učinek na ekonomsko dejavnost na področju naložb. V okviru opredelitve problema sem že izpostavil, da je zlasti igralniška dejavnost močno obremenjena z davki, kar skladno z izročilom ekonomske teorije negativno vpliva na iniciativo za investiranje.

V nadaljevanju bom podrobneje opisal davčne dajatve največjega ponudnika posebnih iger na srečo v Sloveniji od leta 1997 do leta 2004. Tudi v empirični analizi bom uporabil podatke največjega slovenskega ponudnika posebnih iger na srečo, saj leta obvladuje preko devetdeset odstotkov slovenskega trga. Zato lahko sklepamo, da tudi pri drugih ponudnikih iger na srečo velja podobna povezanost med davčnimi dajatvami in iniciativo za investiranje.

Največji slovenski ponudnik iger na srečo je v letu 1997 plačal 10.733 milijonov SIT davkov in taks. V tem obdobju se je obračunaval prometni davek, posebni davek ter taksa na igrala. Leta 1998 so davki in takse v igralniški dejavnosti znašale že 12.468 milijonov SIT (Hit, letno poročilo 1998, 13).

V letu 1999 se je spremenila davčna zakonodaja na področju igralniške dejavnosti in v juliju je začel veljati Zakon o davku na dodano vrednost (DDV) in Zakon o davku od iger na srečo. Na realizacijo iger je po Zakonu o prometnem davku igralništvu prej plačevalo 20 odstotkov davka. Namesto tega davka igralniška dejavnost od 17. julija 1999 plačuje davek od iger na srečo v višini 15,5 odstotka. Z istim dnem so bila ukinjene tudi občinske takse na igrala. S 1. avgustom 1999 je igralništvo začelo plačevati koncesijsko dajatev namesto posebnega davka. Na vstopnino, ki je edina vrsta igralniške realizacije, ki je po zakonu o DDV obdavčena, se je izhodni davek povečal, pred letom 1999 je prometni davek znašal 6,5 odstotka, sedaj znaša po preračunani stopnji 16 odstotkov od vrednosti vstopnine (Hit, letno poročilo 1999, 16).

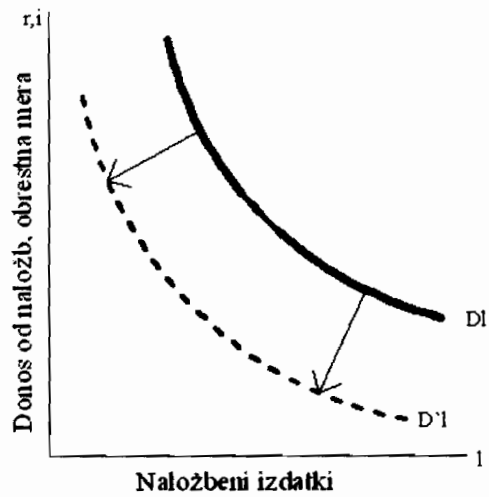
V letu 2000 je igralništvo obračunalo skupaj 10 milijard tolarjev davkov, kar pomeni 38,1 odstotka od davčne osnove oz. 34,6 odstotkov od dosežene bruto realizacije igralništva. Leta 2001 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o igrah na srečo. Tako je igralništvo v letu 2001 obračunalo skupaj 11,7 milijarde tolarjev davkov, kar pomeni 39,7 odstotkov od davčne osnove oz. 36,3 odstotkov od dosežene bruto realizacije igralništva. Tako je v letu 2001 igralništvo tako plačalo za 16,7 odstotkov več dajatev kot v letu 2000 (Hit, letno poročilo 2001, 19).

V letu 2003 je državni zbor sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o igrah na srečo. Tako so v letu 2003 igralnice največjega ponudnika iger na srečo v Sloveniji obračunale skupaj 11,6 milijard tolarjev davkov, kar pomeni več kot 33 odstotkov od davčne osnove oz. 31 odstotkov od dosežene bruto realizacije igralništva. V letu 2004 so igralnice največjega ponudnika iger na srečo v Sloveniji obračunale skupaj 12,6 milijard tolarjev davkov (Hit, letno poročilo 2004, 17).

Zagotovo tako visoka davčna obremenitev igralniške gospodarske dejavnosti negativno vpliva na investicije, kar bom poskušal dokazati v empirični analizi s pomočjo korelacijske povezanosti.

Kot sem že omenil, je tudi v teoriji povezava med davčnimi dajatvami in iniciativo za investicije negativna. Kot prikazuje Slika 2.2, se investicije zmanjšajo ob povišanju davčnih dajatev.

Slika 2.2 Premik funkcije naložbenega povpraševanja pri višjih davkih

Simboli: r -realna obrestna mera,
 i -nominalna obrestna mera,
 l -investicije.

Vir: Samuelson in Nordhaus (2002, 429).

3 EMPIRIČNA ANALIZA

3.1 Metodologija

V empiričnem delu bom analiziral vpliv davkov na investicije v primeru igralniške dejavnosti. To povezavo bom izrazil na podlagi korelacijske in regresijske analize. V mojem primeru proučujem odnos med davki in investicijami. Kot sem predstavil v teoretičnem delu, je ta zveza pravilno negativna. Za najbolj grobo predstav o temeljnih značilnostih med tema dvema številskima spremenljivkama lahko uporabimo t.i. razsevni diagram, kar bo izhodiščno analitično orodje v izbranem primeru. A s pomočjo razsevnega diagrama lahko sprejemamo zgolj sklep o tem, ali povezanost med davki in investicijami sploh obstaja in ali je smer povezanosti skladna s teoretičnimi pričakovanji. Za konkretne empirične ocene pa je nujno uporabiti ocenjevanje t.i. korelacijskih koeficientov in parametrov regresijske funkcije.

Analiziral bom odvisnost investicij od davkov, seveda pa bom moral upoštevati tudi druge dejavnike, kot so prihodki, saj so investicije odvisne tudi od prihodkov podjetja.

3.1.1 Korelacijska in regresijska povezanost

V splošnem velja, da če je odvisna spremenljivka y funkcijsko povezana s k neodvisnim (t.i. pojasnjevalnimi) spremenljivkami, to nasplošno napišemo v obliki (Artenjak 2003, 134):

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_k)$$

Kakšen je vpliv posamezne pojasnjevalne spremenljivke na odvisno spremenljivko ocenjujemo s pomočjo korelacijske in regresijske analize, ki pomenita sistematično proučevanje odvisnosti med opazovanima pojavoma in jo zelo zgoščeno sestavljajo tile zaporedni koraki (Artenjak 2003, 142-143):

1. opredelitev odvisne in neodvisne spremenljivke, merskih enot ter vrednosti spremenljivk.
2. prikaz parov vrednosti spremenljivk v razsevnom diagramu ter opredelitev osnovnih značilnosti povezanosti med spremenljivkama (jakost, obilka, smer).
3. izračun kazalcev korelacijske povezanosti (korelacijski koeficient).
4. izračun koeficientov enačbe regresijske funkcije.
5. ocenjevanje vrednosti odvisne spremenljivke na osnovi enačbe regijske funkcije.

3.1.2 Korelacijski koeficient

Korelacijski koeficient opredeljuje smer in tudi jakost povezanosti med spremenljivkama x in y . Vrednosti korelacijskega koeficienta so opredeljene z neenačbo

$$-1 \leq r_{xy} \leq +1$$

ki pokaže razmerje med pojasnjenim in celotnim standardnim odklonom za odvisno spremenljivko y . Vrednost korelacijskega koeficienta r_{xy} je na intervalu $[-1, 1]$. Če je korelacija med spremenljivkama y in x pozitivna, je korelacijski koeficient r_{xy} pozitiven, če pa je korelacija negativna, je korelacijski koeficient r_{xy} negativen. Če pojasnjevalna spremenljivka x nič ne vpliva na spremenljivko y , je korelacijski koeficient r_{xy} enak nič. Če pojasnjevalna spremenljivka x malo vpliva na odvisno spremenljivko y , bodisi

pozitivno ali negativno, je korelacijski koeficient r_{xy} absolutno blizu vrednosti 0. Če pojasnjevalna spremenljivka x močno vpliva na odvisno spremenljivko y , bodisi pozitivno ali negativno, je korelacijski koeficient r_{xy} blizu vrednosti +1 ali -1. Če neznani dejavniki ne bi nič vplivali na odvisno spremenljivko y , ampak samo opredeljujoči pogoji in pojasnjevalna spremenljivka x , bi bil korelacijski koeficient r_{xy} pri pozitivni korelaciji enak +1, pri negativni korelaciji pa -1. Med spremenljivkama bi bila perfektna pozitivna ali negativna korelacija, to je funkcijska odvisnost, česar pa v realnosti ni.

Tabela 3.1 Vrednost korelacijskega koeficienta

Absolutna vrednost korelacijskega koeficienta	Pomen vrednosti parametra
0	korelacije ni
0,00 – 0,50	slaba korelacija
0,51 – 0,79	srednje močna korelacija
0,80 – 0,99	močna korelacija
1	popolna korelacija

Vir: Artenjak (2003, 154).

3.1.3 Regresijska analiza

Pri analiziranju povezanosti med dvema številkama spremenljivkama y in x je primerno, da množici vrednosti spremenljivk prikažemo grafično s točkami v razsevnem diagramu, ki je lahko zelo koristen pripomoček za odločanje o tem, kako naj analitično nadaljujemo, če je to sploh smoterno.

Pri proučevanju povezanosti dveh spremenljivk lahko prikažemo dvorazsežnost porazdelitve na tri načine (Artenjak 2003, 139):

- v preglednici z vrsto parov vrednosti spremenljivk opazovanih enot, ali v korelacijski preglednici;
- s točkami v razsevnem diagramu;
- v funkcijski obliki z regresijsko krivuljo.

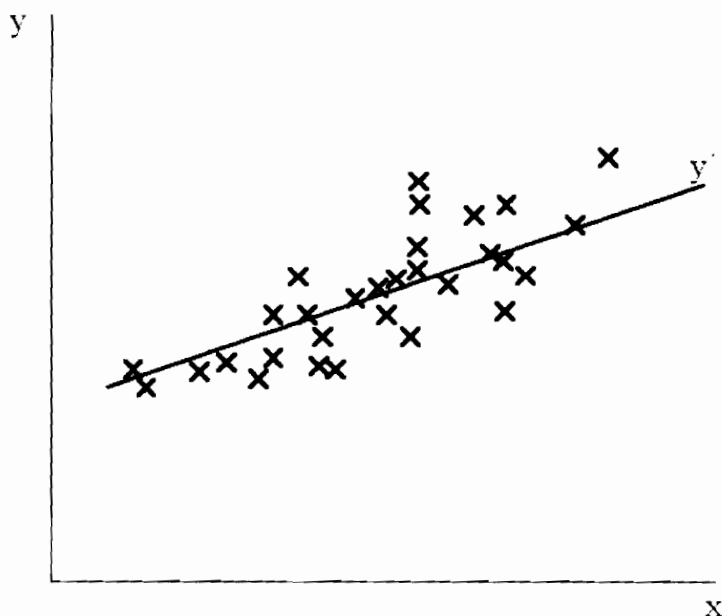
S povečanjem vrednosti pojasnjevalne spremenljivke x se vrednosti odvisne spremenljivke y bodisi povečujejo ali pa zmanjšujejo v tendenci. To pa velja le tedaj, če upoštevamo pare podatkov spremenljivk oziroma točke v razsevnem diagramu za vse statistične enote. Za posamezne statistične enote to ni nujno res. Neznani dejavniki namreč povzročajo, da se vrednosti odvisne spremenljivke y pri nekaterih statističnih enotah spremenijo v nasprotno smer, kot se spreminjajo v tendenci. Ta je v razsevnem diagramu izražena z regresijsko črto y' , ki poteka v sredini razpotegnjenega razseva točk. Zato pravimo, da se s povečanjem vrednosti pojasnjevalne spremenljivke x vrednosti odvisne spremenljivke y spreminjajo v povprečju, bodisi povečujejo v povprečju ali pa zmanjšujejo v povprečju (Pfajfar in Arh 2000, 177-178).

Na podlagi razsevnega diagrama lahko ocenimo, ali je korelacijska odvisnost med spremenljivkami (Pfajfar in Arh 2000, 178):

- pozitivna ali negativna;
- linearna ali nelinearna;
- visoka ali nizka ali je sploh ni.

Za lažje razumevanje povezanosti med dvema spremenljivkama, bom prikazal primer razsevnega diagrama na Sliki 3.1.

Slika 3.1 Razsevni diagram

Simboli: y -odvisna spremenljivka,
 x -neodvisna spremenljivka,
 y' -regresijska premica.

Prirejeno po: Artenjak (2003, 140).

Glede na razpršenost točk v razsevni diagramu na Sliki 3.1 ugotovimo, da je oblika povezanosti linearna, smer pozitivna, jakost pa srednje močna, ker so točke blizu najmanjše regresijske funkcije.

Ker gre v zgornjem primeru za linearno odvisnost, je regresijska črta premica, ki jo označimo z y' , če bi šlo za nelinearno odvisnost, bi bila regresijska črta krivulja. Z ustrezno enačbo premice ali krivulje pa izrazimo analitično regresijsko funkcijo $y'(x)$.

Linearne odvisnosti so v praksi zelo pomembne in jih najpogosteje uporabljamo. Na Sliki 3.1 vidimo, da se vrednosti na osi x v povečuje povprečju linearno, če se povečuje vrednost na osi y .

Obenem je dobro teoretično razumevanje korelacijske in linearne povezanosti med spremenljivkama, ki je pomembno tudi za uporabo in vrednotenje izidov nelinearne in multiple linearne regresije.

Pri preučevanju korelacijske odvisnosti med spremenljivkama y in x v konkretnih primerih, je ta bodisi enosmerna ali dvosmerna. Če je odvisna spremenljivka y odvisna od pojasnjevalne spremenljivke x , nasprotno pa ne drži, je med spremenljivkama enosmerna korelacijska odvisnost. Če pa sta spremenljivki odvisni druga od druge, je med spremenljivkama dvosmerna korelacijska odvisnost.

Če se s povečanjem vrednosti pojasnjevalne spremenljivke x vrednosti odvisne spremenljivke y povečujejo v povprečju, gre za pozitivno korelacijo med spremenljivkama, če pa se zmanjšujejo v povprečju, pa gre za negativno korelacijo med spremenljivkama.

3.1.4 Enačba regresijske premice

Kot sem že omenil, je na Sliki 3.1 vidno, da je oblika povezanosti linearna, smer pozitivna, jakost pa srednje močna. To povezanost med spremenljivkami lahko izraža enačba oblike

$y = a + bx + e$, kjer y meri vrednost odvisne spremenljivke, a meri koeficient, b meri koeficient, e meri odstopanje od funkcijske povezanosti.

Zapis lahko izrazimo tudi v obliki:

$$y = y' + e, \text{ oziroma}$$

$$e = y - y'$$

kar pomeni, da spremenljivka e prikazuje odstopanje od funkcijske povezanosti, zato jo imenujemo tudi spremenljivko odklona (Artenjak 2003, 144).

V praktične namene pa je linearna regresijska funkcija pomembna iz teh razlogov:

- Enačba regresijske premice prikazuje povezanost med spremenljivkama tako, da lahko za poljubno vrednost neodvisne spremenljivke in iz njenega definicijskega območja ugotovimo vrednost odvisne spremenljivke, pri tem pa seveda ne upoštevamo slučajnih in drugih vplivov.
- Koeficient b ima dvojen pomen:
 - predznak pokaže smer povezanosti med spremenljivkama, zato se tudi imenuje smerni koeficient;
 - vrednost pa pove, za koliko enot se v povprečju spremeni vrednost odvisne spremenljivke, če se neodvisna spremenljivka spremeni za enoto.
- Koeficient a matematično pomeni odsek na ordinatni osi, nima pa vselej ekonomske razlage.

3.2 Analiza vpliva davčnih dajatev na investicije v Sloveniji

Za analizo bom uporabil podatke o poslovanju največjega slovenskega ponudnika iger na srečo Hit d.d., ki ima preko devetdeset odstotni tržni delež v Sloveniji in zato sklepam, da ugotovitve analize veljajo za celoten slovenski igralniški sektor. Kot sem že omenil, bom analiziral vpliv davčnih dajatev na investicije. V Tabeli 3.2 so prikazani podatki o investicijah, skupnih davkih, prihodkih in davčni stopnji.

Tabela 3.2 Investicije, davki, prihodki in davčna stopnja

	I	T	Prih	T/Prih
1997	3.713.000.000	15.900.000	18.649.000.000	0,0853
1998	1.373.000.000	18.353.000	20.368.000.000	0,0901
1999	7.120.000.000	17.756.000	22.318.000.000	0,0796
2000	827.000.000	17.688.000	27.418.000.000	0,0645
2001	12.842.000.000	21.202.000	32.619.000.000	0,0650
2002	5.425.000.000	20.821.000	32.850.000.000	0,0634
2003	8.561.000.000	22.876.000	40.675.000.000	0,0562
2004	11.697.000.000	25.690.000	45.923.000.000	0,0559

Simboli: I-investicije (v SIT),
 T-davki (v SIT),
 Prih-poslovni prihodki (v SIT),
 T/Prih-izračunana davčna stopnja, kot delež davkov prihodkih.

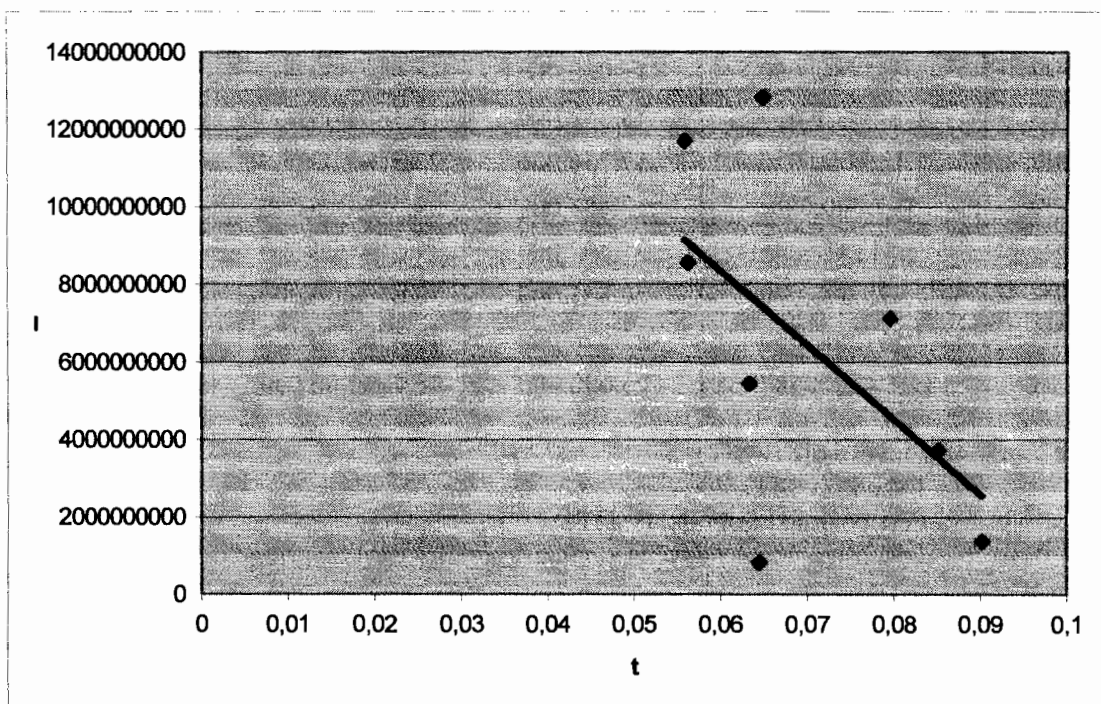
Investicije sem izračunal s pomočjo Letnih poročil Hit d.d. 1997-2004 in sicer tako, da sem pri postavki investicije (I) upošteval vlaganja v stalna sredstva. Pri davčnih dajatvah sem upošteval skupno vrednost plačanih davkov in prispevkov družbe. Upošteval sem le poslovne prihodke, davčno stopnjo sem izračunal tako, da sem delil davke (T) s prihodki (Prih).

Ker v letu 2003 ni bilo vlaganj v stalna sredstva, sem podatke o investicije iz let 2002 in 2004 interpoliral (vsoto investicij I_{2002} in I_{2004} sem delil z dve).

Iz Tabele 3.2 je vidno, da je bilo največ vlaganj v stalna sredstva v letu 2001, najmanj oziroma nič pa v letu 2003. V Tabeli 3.2 je ravno tako vidna konstantna rast vrednosti plačanih davčnih dajatev in prispevkov. Tudi prihodki družbe so iz leta v leto višji. Kot sem že omenil sem, davčno stopnjo izračunal na podlagi podatkov, ki sem jih imel na razpolago. Natančne podatke davčnih dajatev razdeljene na dajatve iz naslova živih iger, napitnine in igralnih avtomatov, družbe obravnavajo kot poslovno skrivnost in kot take niso za javno uporabo.

V nadaljevanju je na Sliki 3.2 prikazana odvisnost investicij od davčne stopnje.

Slika 3.2 Ocena odvisnosti investicij od davčne stopnje-izhodiščni podatki

Simboli: I-investicije (v SIT),
t-izračunana davčna stopnja, kot delež davkov prihodkih.

Matematična specifikacija regresijske premice je naslednja:

$$I = 19.966.476.840,81 - 1.931.671.377,77x$$

Stalni člen nam pove vrednost investicij, v primeru, da bi bila davčna stopnja enaka 0-v tem primeru bi znašal obseg investicij v povprečju slabih 20 milijard tolarjev. A ocena smernega koeficienta kaže, da povečanje davčne stopnje za odstotno točko zniža obseg investicij za skoraj dve milijardi tolarjev. Na temelju ocenjene vrednosti determinacijskega koeficienta sklepam, da je pojasnjevalna moč ocenjenega regresijskega modela srednje velika, saj z variiranjem davčne stopnje pojasnimo 33 odstotkov variance odvisne spremenljivke (to je investicij).

Vendar, prva različica dobljene ocene o empirični povezanosti med obsegom investicij in davčno stopnjo temelji na relativno malem številu opazovanj. Ta problem pa lahko rešimo z uporabo interpolacije podatkov, ki nam omogoča, da med letne podatke vrinemo prepričljivo dodatno opazovanje, ki je določeno kot povprečje med letoma. S pomočjo interpolacije sem torej dobil podatke za petnajst obdobj in s tem še natančneje določil regresijsko premico in stopnjo korelacijske povezanosti med dvema spremenljivkama.

Največje odstopanje od regresijske premice opazimo v letu 2000.

V Tabeli 3.3 so podani podatki interpolacije za investicije, davčne dajatve, prihodke in davčno stopnjo.

Tabela 3.3 Interpolirane vrednosti izhodiščnih podatkov

	I	T	Prih	T/Prih
1997	3.713.000.000	15.900.000	18.649.000.000	0,0853
	2.543.000.000	17.126.500	19.508.500.000	0,0878
1998	1.373.000.000	18.353.000	20.368.000.000	0,0901
	4.246.500.000	18.054.500	21.343.000.000	0,0846
1999	7.120.000.000	17.756.000	22.318.000.000	0,0795
	3.973.500.000	17.722.000	24.868.000.000	0,0713
2000	827.000.000	17.688.000	27.418.000.000	0,0645
	6.834.500.000	19.445.000	30.018.500.000	0,0648
2001	12.842.000.000	21.202.000	32.619.000.000	0,0650
	9.133.500.000	21.011.500	32.734.500.000	0,0642
2002	5.425.000.000	20.821.000	32.850.000.000	0,0634
	6.993.000.000	21.848.500	36.762.500.000	0,0594
2003	8.561.000.000	22.876.000	40.675.000.000	0,0562
	10.129.000.000	24.283.000	43.299.000.000	0,0561
2004	11.697.000.000	25.690.000	45.923.000.000	0,0559

Simboli: I-investicije (v SIT),

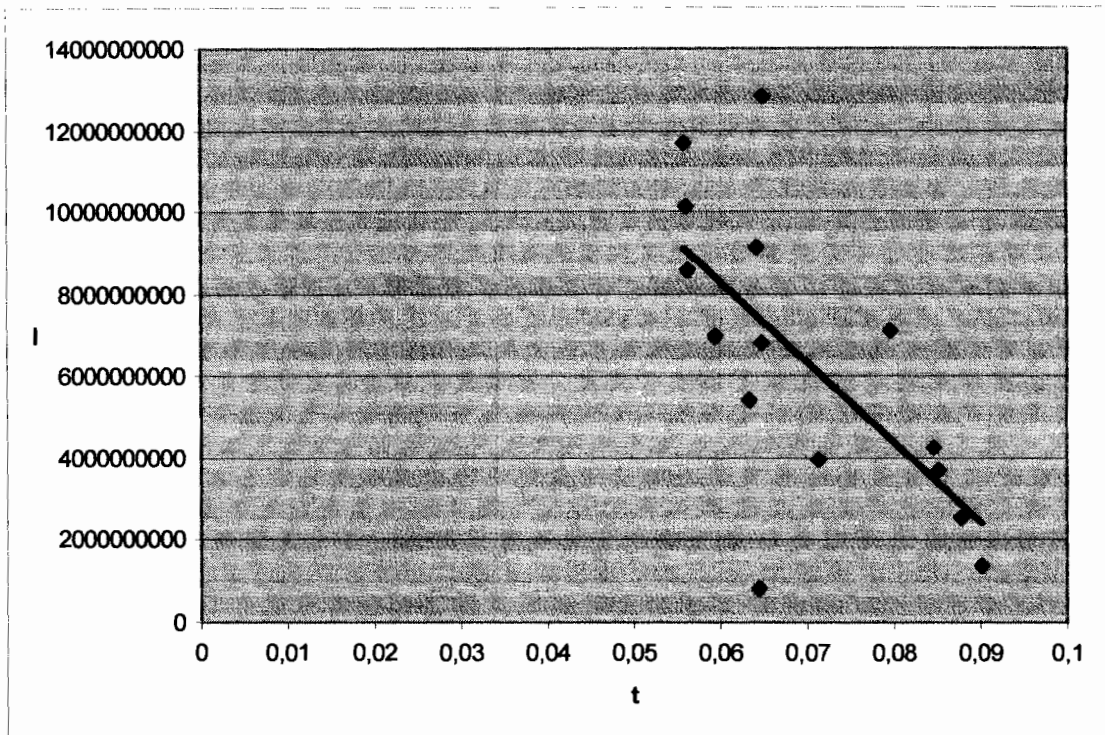
T-davki (v SIT),

Prih-poslovni prihodki (v SIT),

T/Prih-izračunana davčna stopnja, kot delež davkov v prihodkih.

Kot sem že v prejšnji analizi razsevnega diagrama ugotovil se največje odstopanje pojavi v letu 2000, kar je za pričakovati tudi pri interpolaciji danih podatkov.

Slika 3.3 Ocena odvisnosti od davčne stopnje-interpolirani podatki

Simboli: I-investicije (v SIT),
t-izračunana davčna stopnja, kot delež davkov v prihodkih.

Matematična specifikacija regresijske premice je naslednja:

$$I = 20.063.051.218,80 - 1.960.974.899,66x$$

Stalni člen nam pove vrednost investicij, v primeru, da bi bila davčna stopnja enaka 0-v tem primeru bi znašal obseg investicij v povprečju 20 milijard tolarjev. A ocena smernega koeficienta kaže, da povečanje davčne stopnje za odstotno točko zniža obseg investicij za skoraj dve milijardi tolarjev. Na temelju ocenjene vrednosti determinacijskega koeficienta sklepam, da je pojasnjevalna moč ocenjenega regresijskega modela srednje velika, saj z variiranjem davčne stopnje pojasnimo 44 odstotkov variance odvisne spremenljivke (to je investicij).

Druga različica dobljene ocene o empirični povezanosti med obsegom investicij in davčno stopnjo torej temelji na uporabi interpolacije podatkov, ki nam je omogočila, da sem med letne podatke vrinili dodatna opazovanja.

Povezanost med investicijami in izračunano davčno stopnjo je tudi po interpolaciji podatkov linearna in negativna. Ravno tako je vidno odstopanje v letu 2000, kot sem pričakoval.

V nadaljevanju bom podatke logaritmiral in jih prikazal v Tabeli 3.4.

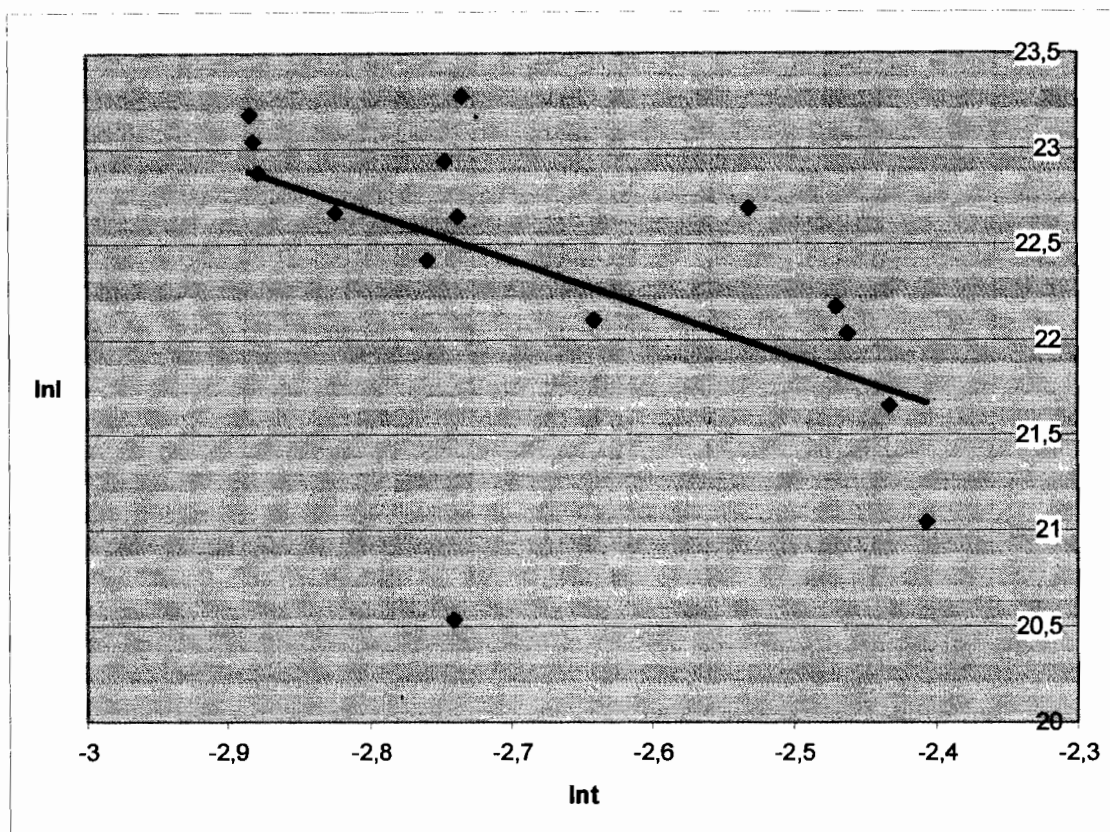
Tabela 3.4 Logaritmirani izhodiščni podatki

	lnI	lnT	lnPrih	lnT/Prih
1997	22,0351	16,5818	23,6490	-2,4621
	21,6566	16,6561	23,6941	-2,4328
1998	21,0403	16,7253	23,7372	-2,4067
	22,1694	16,7089	23,7840	-2,4699
1999	22,6862	16,6922	23,8286	-2,5312
	22,1029	16,6903	23,9368	-2,6414
2000	20,5333	16,6884	24,0345	-2,7409
	22,6453	16,7831	24,1251	-2,7368
2001	23,2760	16,8696	24,2082	-2,7334
	22,9352	16,8606	24,2117	-2,7459
2002	22,4143	16,8515	24,2152	-2,7586
	22,6682	16,8996	24,3277	-2,8229
2003	22,8705	16,9456	24,4289	-2,8781
	23,0387	17,0053	24,4914	-2,8809
2004	23,1826	17,0616	24,5502	-2,8834

Simboli: lnI-investicije,
 lnT-davki,
 lnPrih-poslovni prihodki,
 lnT/Prih-izračunana davčna stopnja.

Na temelju teh podatkov sem ponovno ocenil funkcijsko povezanost med investicijami in davčno stopnjo. Rezultati so grafično ponazorjeni na Sliki 3.4.

Slika 3.4 Ocena odvisnosti investicij od davčne stopnje na temelju logaritmiranih izhodiščnih podatkih

Simboli: lnI-investicije (v SIT),
lnT-izračunana davčna stopnja (v odstotkih).

Tudi po logaritmiranju je povezanost med dvema spremenljivkama linearna in negativna:

$$\ln I = 15,533 - 2,5485 \ln T$$

Z ocenjenim modelom pojasnimo 31% variabilnosti odvisne spremenljivke ($R^2 = 0,3103$).

Tudi v tem primeru ima smerni koeficient teoretično pričakovani negativni predznak $-2,55$, kar pomeni: če se davčna stopnja poveča za 1%, se obseg investicij zmanjša za 2,55%.

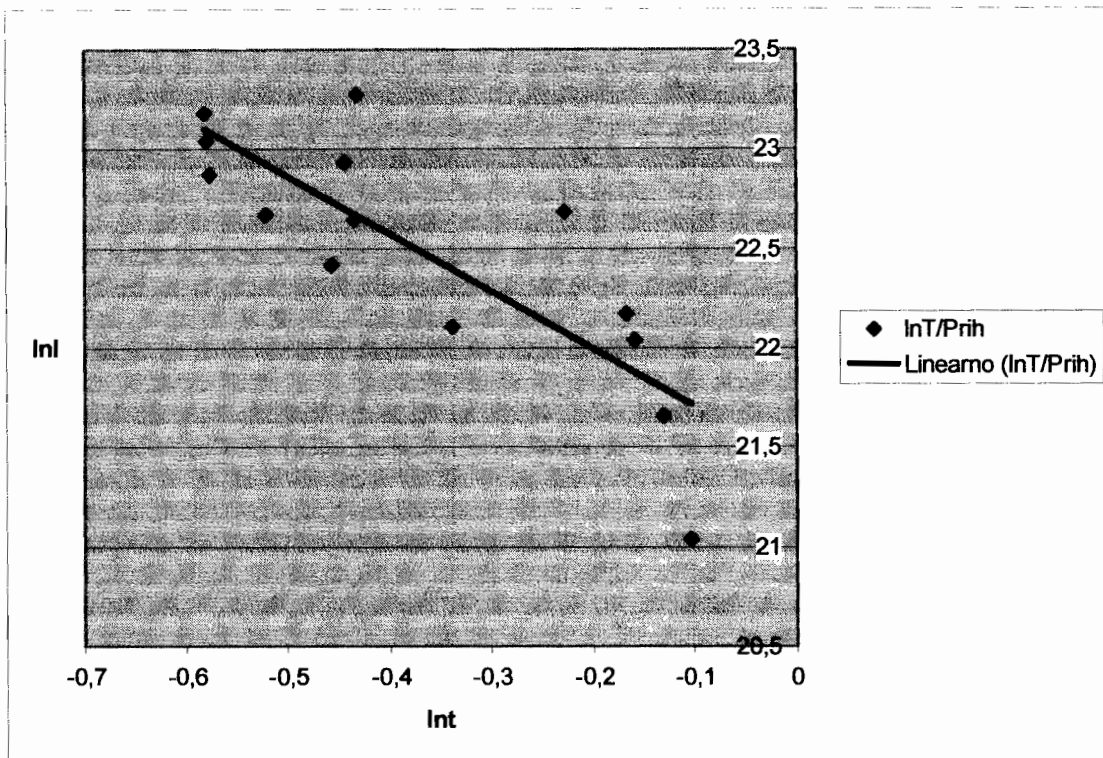
Če pogledamo razsevni diagram na Sliki 3.4 lahko ugotovimo, da opazovanje v letu 2000 močno odstopa od ostalih, kar se odraža v slabši pojasnjevalni moči modela (relativno nizek R^2). V nadaljevanju sem zato izpustil opazovanje za leto 2000 in na temelju logaritmiranih vrednosti interpoliranih podatkov ponovno ocenil empirično zvezo med investicijami in davčno stopnjo.

Tabela 3.5 Logaritmitani, interpolirani podatki brez opazovanja v letu 2000

	lnI	lnT	lnPrih	lnT/Prih
1997	22,0351	23,4896	23,6491	-0,1595
	21,6566	23,5639	23,6941	-0,1302
1998	21,0403	23,6331	23,7372	-0,1042
	22,1694	23,6167	23,7840	-0,1673
1999	22,6862	23,6000	23,8287	-0,2287
	22,1029	23,5981	23,9368	-0,3388
2000				
	22,6452	23,6909	24,1251	-0,4342
2001	23,2760	23,7774	24,2082	-0,4308
	22,9352	23,7683	24,2117	-0,4434
2002	22,4143	23,7592	24,2152	-0,4560
	22,6682	23,8074	24,3277	-0,5203
2003	22,8705	23,8533	24,4289	-0,5755
	23,0387	23,9130	24,4914	-0,5783
2004	23,1826	23,9694	24,5502	-0,5809

Simboli: lnI-investicije,
 lnT-davki,
 lnPrih-poslovni prihodki,
 lnT/Prih-izračunana davčna stopnja.

Slika 3.5 Logaritmiran razsevni diagram brez opazovanja v letu 2000

Simboli: lnI-investicije (v SIT),
lnT-izračunana davčna stopnja (v odstotkih).

Z odstranitvijo opazovanja za leto 2000 se je spremenila enačba regresijske premice in ima sedaj obliko:

$$\ln I = 21,417 - 2,8921 \ln T$$

Z ocenjenim modelom v katerem sem odstanil opazovanje za leto 2000 pojasnimo 67% variabilnosti odvisne spremenljivke ($R^2 = 0,6693$).

Tudi v tem primeru ima smerni koeficient teoretično pričakovani negativni predznak $-2,8921$, kar pomeni: če se davčna stopnja poveča za 1%, se obseg investicij zmanjša za 2,89%.

Povezanost med dvema spremenljivkama je v vseh opisanih primerih linearna in negativna. Vrednost korelacijskega koeficienta pa je po logaritmiranju podatkov močna. Raziskava je potrdila teoretično izhodišče, ki pravi, da je povezava med investicijami in davčnimi dajatvami močno negativna. To še posebej velja v igralniški dejavnosti, ki je nadpovprečno obremenjena z davčnimi dajatvami.

4 SKLEP

Podobno kot drugod po svetu je tudi v Sloveniji igralništvo v zadnjih desetletjih doživelo velik vzpon, predvsem zahvaljujoč največjemu slovenskemu ponudniku iger na srečo Hit-u d.d.. Igralništvo namreč predstavlja novo obliko zabave ter s tem popestritev turistične ponudbe. V določenih regijah je igralništvo postalo gonilna sila lokalnega gospodarstva, kot primer lahko predstavimo regijo Nove Gorice, kjer igralništvo vlaga v širšo regijo in podpira ostale dejavnosti. Podobno velja tudi za regijo Kranjske Gore, katera je tudi meni bolj poznana. Tako Nova Gorica, kot tudi Kranjska Gora izkoriščata svojo geografsko lokacijo blizu državnih mej s sosednjimi državami. Tak geografski položaj je nadvse ugoden, saj je Slovenija ena redkih držav, tako v Evropi, kot v svetu, kjer večji del prihodkov od igralništva ustvarjajo tujci. Dobre možnosti za razvoj igralniške dejavnosti v Sloveniji predstavlja prav njena majhnost in dejstvo, da jo obkroža velik trg potencialnih gostov. Kot prednost lahko navedemo tudi neurejenost in neustreznost zakonodaje o igralništvu sosednjih držav, predvsem Italije iz katere prihaja največji delež tujih gostov.

Seveda bo za nadaljnji razvoj igralniške dejavnosti potrebno veliko vlaganj. V zadnjih nekaj letih je veliko govora o vstopu tujega kapitala v slovensko igralniško dejavnost. Do tega koraka do danes še ni prišlo, predvsem zaradi visoke obdavčitve iger na srečo. Kot sem v uvodu že omenil, je igralniška dejavnost močno obremenjena z davčnimi dajatvami, saj največji ponudnik iger na srečo plačuje približno trideset do štirideset-odstotni davek na vrednost dosežene bruto realizacije. Zato bo potrebno nekaj sprememb v zakonodaji, predvsem v znižanju davčnih stopenj, da bo slovenski igralniški trg dovolj zanimiv za tuje vlagatelje.

V empirični raziskavi sem želel izvedeti kakšen je vpliv davčnih dajatev na investicije. V ta namen sem uporabil orodja korelacijske povezanosti in ugotovil, da zviševanje davčne stopnje negativno vpliva na iniciativo investiranja. Potrdila so se teoretična predvidevanja, da je zveza med davčnimi dajatvami in investicijami močno negativna.

Predvidevam, da bi bilo najbolje za nadaljnji razvoj izvozno usmerjene igralniške dejavnosti, občutno znižati davčne stopnje in tako omogočiti vstop tudi tujim partnerjem, ki so pripravljeni vlagati v slovensko igralniško dejavnost.

Poleg tega je potrebno omeniti tudi dejstvo, da je največja igralniška hiša v Sloveniji Hit d.d. v večinski lasti države. Zato bi bilo pričakovati, da je v interesu lastnikov, torej države, nadaljnji razvoj igralniške dejavnosti. Seveda pa je poleg pozitivnih učinkov igralništva potrebno opozoriti tudi na negativne vplive iger na srečo, tu predvsem mislim na odvisnost nekaterih gostov od iger na srečo in kasnejših socialnih posledic.

Na koncu diplomskega dela bi želel poudariti, da je analiza igralniškega sektorja v Sloveniji predvsem zaradi nepopolnih podatkov v empiričnem delu diplomskega dela omejena. Kot sem že poudaril, nekatere podatke v zvezi s poslovanjem igralniških družb uprave le-teh skrbno varujejo. Vendar menim, da je prikazana realna slika negativnega vpliva davčnih dajatev na investicije.

LITERATURA

- Artenjak, Janez. 2003. *Poslovna statistika*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Bobek, Dušan. 1992. *Finančni trg*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Čok, Mitja, Valentina Prevolnik in Tine Stanovnik. 1999. *Javne finance v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Deželak, Tomaž. 2000. *Projekt iger na srečo na internetu*. Specialistično delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Filipič, Drago in Tanja Markovič-Hribernik. 1998. *Osnove financ, zapiski predavanj*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Filipič, Drago in Franjo Mlinarič. 1999. *Temelji podjetniških financ*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Kodring, Andreja. 1997. *Financiranje investicij s poudarkom na mednarodnih virih in instrumentih, investicijskem odločanju in izvedbi financiranja*. Magistrsko delo. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Kračun, Davorin. 1999. *Osnove ekonomske teorije I*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Lapanja, Andrej. 2000. *Vloga managementa v igralništvu Slovenije*. Magistrsko delo. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
- Luin, Dušan. 1999. *Igralniška organizacija in okolje*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Luin, Dušan. 2005. *Igralništvo in strategija slovenskega turizma*. Ljubljana: Posvet o uresničevanju Strategije razvoja turizma.
- Manfreda, Tanja. 2005. *Tolarski blagajniški zapisi banke Banke Slovenije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Mihelič, Darja. 1993. *Hazard*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Pelengić, Dragan. 2006. *Širše zunanje okolje mega zabavišča*. Specialistično delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Pfajfar, Lovrenc in Arh Franc. 2000. *Statistika 1*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Rebernik, Miroslav. 1999. *Ekonomika podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Rebersak, Gorazd. 2002. *Italijanska igralniška zakonodaja in strateško obnašanje Hit-a*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Rojec, Matija in Matej Kovač. 1999. Spodbujanje NTI v Slovenijo v pogojih članstva v EU. *Ib revija*, št. 4, str. 88.
- Samuelson, Paul Anthony in William D. Nordhaus. 2002. *Ekonomija*. Ljubljana: GV založba.
- Sarjaš, Patricija. 2005. *Financiranje investicije razširitve in prenove kašarne podjetja Mlinopek d.d.* Diplomsko delo. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Tajnikar, Maks. 2003. *Mikroekonomija*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Veršič-Murko, Dragica. 1997. *Stimulacijski model za oceno investicij v razmerah tveganja*. Magistersko delo. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Vuk, Drago. 2001. *Gospodarjenje s tehničnimi sredstvi II: Investicijski management*. Kranj: Založba Moderna organizacija v okviru FOV.

VIRI

Gral iteo. 2003. Raziskava podjetij s tujim in mešanim kapitalom v letu 2003. Ljubljana.

Hit, letno poročilo. 1997. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 1998. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 1999. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 2000. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 2001. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 2002. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 2003. Nova Gorica.

Hit, letno poročilo. 2004. Nova Gorica.

UNPIS (Urad RS za nadzor prirejanja iger na srečo).

Uradni list RS. Zakon o igrah na srečo, št. 57/99, 85/014386.

Zbirka predpisov. 2002, str. 8.3.41.